

КАКВА ПОЛЗА?
Разследванията на Публий
Аврелий

Copyright © 1999, 2005 Danila Comastri Montanari
This edition published in agreement with
PNLA & Associati S.r.l./Piergiorgio
Nicolazzini Literary Agency

© Люба Петрова, превод, 2014 г.

© Орлин Атанасов, корица, 2014 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2014 г.

ISBN 978-954-398-353-7

КАКВА ПОЛЗА?

Разследванията на Публий Аврелий
ДРЕВНОРИМСКИ ЗАГАДКИ

Превод от италиански Люба Петрова

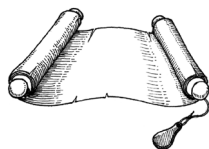
*Сладкият плод на това, да си си самодостатъчен,
е свободата.*

Епикур

ПЕРСОНАЖИ

ПУБЛИЙ АВРЕЛИЙ СТАЦИЙ – римски сенатор
КАСТОР И ПАРИС – освободени роби на Аврелий
МОДЕСТ, ПОЛИДОР И ТИМОН – роби, обслужващи масата
НЕФЕР, ФИЛИДА, ИБЕРИНА – робини, помощници на матрона
АЗЕЛ – бръснар
САНСОН – носач
ДРУЗ САТУРНИН – млад издател
ГЛАВК И ПАКОНИЙ – писари
ТЕРЕНЦИЙ – роб, обслужващ масата
СКАПОЛА – градинар
ТУЧА И ДЕЛИЯ – робини, помощници на матрона
ДОМИЦИЯ – приятелка на Главк
МАРЦЕЛ ВЕРАНИЙ – покровител на Друз
ВЕРАНИЯ МАРЦЕЛИНА – негова сестра
АРСАЦИЙ – портиер
САРПЕДОН – огняр
ЗОСИМ, КАРМИЯНА, АФРОДИЗИЯ – роби
НЕРИЙ – освободен роб
КОСУЦИЙ – играч на зарове
ФУЛВИЯ АРИОНИЛА – вдовица на Марк Италик
ПУПИЛИЙ – роб
НИКОМЕД – роб
КАЛВИЗИЙ – търговец на роби
СОФРОН – палач
СЕПТИМИЙ – обучащ
БОЗИЙ – пекар
ФЕДЪР – писател
ЮЛИЙ КАН – шампион по *latrunculi*
ЗОЯ – проститутка
МУМИЙ ИСТИНАТА – нощен стражар

I

**Рим, 799 година от основаването на Рим
(46 година след Христа, през зимата)**

Четвърти ден преди Идите на януари

Продължително ръкопляскане беляза края на безкрайното заседание и тристата римски сенатори се втурнаха забързани към стъпалата на Курията, като бели и червени птички при появата на храна.

Публий Аврелий Стаций беше в лошо настроение. В Рим беше много студено през онази зима и четирите часа на неподвижност върху твърдите мраморни скамейки в Сената го бяха превърнали в парче лед. Представителната дреха – туника с латиклавий¹ и тога, нагъната върху откритата му ръка – предлагаше оскъден подслон от щипещия мраз; зимите навярно са били по-меки предходните векове, когато Катон Цензорът е обвинявал в леко поведение всеки, който откажел да ходи гол под тогата, помисли си патрицият, потръпвайки.

Когато излезе на открито, го обля полъх влажен въздух и беше достатъчен един бърз поглед към големите черни облаци зад позлатения покрив на Капитолийския

¹Латиклавий (от лат. *Laticlavium*), съставена от *latus* „широк“ и *clavus* „пурпурен възел, и с по-широко значение, пурпурна ивица на тога“) – широка пурпурна ивица, която служела за украса на туниката на римските сенатори и на техните роднини. – Бел. пр.

храм, за да забърза крачка към нубийските носачи, които го чакаха на Аугустус Форум. Сенаторът изтича до затворената вратичка и се сгуши под навесите: щом се прибере вкъщи, щеше да се изкъпе с гореща вода, ако тези лентяи неговите слуги не бяха забравили да запалят котела на хипокауста².

– Път на носилката на Публий Аврелий Стаций – крещяха робите вестители, проправяйки си път сред тълпата.

Скоро елегантният портшез излезе от хаоса в центъра и започна да се изкачва по **Vicus Patricius** до върха на **Виминала**, където се издигаше големият дом на Аврелиите.

– Добре дошли, господарю! – поздрави го *ostiarius*.

Аврелий се учуди много. Обикновено Фабел спеше спокойно в неговата портиерна, без ни най-малко да се притеснява да проверява дали идва или си отива някой.

Сенаторът забеляза и друго странно нещо в къщата този ден, една напълно неестествена тишина, едно спокойствие, предвещаващо беди. Нямаше никакъв дразнещ шум, никакви крясъци на пияни роби или хленчене на слугини; не се чуваха остриетата на Азел, женственият сирофиникийски бръснар, който дереше брадите, пеейки си, за да заглуши виковете на единогласните си жертви.

Две усмихнати робини посрещнаха господаря си, за да му свалят наметалото:

– *Ave, domine!*

– Добре дошъл! – посрещна го Кастор с дълбок поклон.

Аврелий го погледна подозрително: със сигурност нещо не беше наред, щом като дори неговият недисциплиниран гръцки секретар демонстрираше такава почит. Измънка набързо едно *Ave* и се отпрати към стаята си на вътрешния перистил.

²*Хипокауст (от лат. Hypocaustum) - антична отоплителна система от канали (тръби), през които минава горещ въздух (изгорели газове), в пода или стените на бани (терми), къщи. – Бел. пр.*

Не беше влязъл още, когато две слугини дойдоха при него да му свалят неудобните калцуни с официална каишка, а една грижовна робиня търкаше възглавниците на пейката.

Слугата, отговорен за пантофите му, постави чифт удобни домашни *crepidae*. Преди да ги обуе, патрицият опипа пода с бос крак. Божие чудо, отоплението беше запалено, някой се беше сетил да слезе да накладе огъня в подземното котле!

Макар и все още с известно недоверие към грижите, Аврелий започваше да харесва това и да се надява, че неговата свита от непокорни слуги изведнъж беше влязла в правия път.

– Ако искаш масаж, господарю, имам масло от мускус – погледна влюбено от вратата Нефер, прелестната египетска робиня, която се грижеше за него.

– Хортензий, пригответи офеле³ със свинско и праз – добави Кастор. – Или, ако желаш, печен жерав и риба тон в сос със салца от риба... сега си пийни малко греяно вино, ще ти подейства добре – посъветва го усърдно, като повика веднага един роб с купа топло вино Фалерно.

Публий Аврелий се огледа наоколо с недоверие: как така неговите роби бяха станали изведнъж толкова прилежни?

– Хайде, изплюйте камъчето. Какво става? – избухна накрая.

– Мислим единствено за твоето добро, *domine*. За съжаление сме малко, нужен е още персонал – отбеляза гъркът, подавайки му затоплено вълнено наметало.

– Шегувате ли се? Издържам повече от сто слуги, които лентяйстват от сутрин до вечер и дебелеят на мой гръб.

– Броят на слугите ти е недостатъчен за твоя ранг, *domine* – ядоса се александриецът. – Един сенатор трябва да разполага с цяла армия от роби!

³Офеле – вид бисквити с пълнеж. – Бел. пр.

– Имам четирима вестоносци, трима роби по поздравленията, двама държачи на ветрила, един бръснар, петима *balneatores*, два екипа от носачи и армия от роби, грижещи се за спалнята, отговорници по чашите, по килерите, готвачи и миячи на чинии. А да не смятаме жените!

– Нямах писар обаче! – напомни Кастор. – Не казваше ли все, че ти трябва някой, способен да ти преписва книгите? Виж, утре на пазара за роби ще бъдат изложени на търг най-опитните писари на покойния Сатурнин!

– Кой, издателят? В миналото често се възползвах от услугите му; в последно време обаче беше изгубил най-способните си писари.

– Не Главк. Най-добрият е! – възкликна гъркът.

– Освен това е наш приятел. Той ще бъде продаден и ако попадне в ръцете на някой строг господар, няма да го видим никога повече! – добави Нефер, проплаквайки.

– Да не говорите за онзи русокося, когото хванах няколко пъти да ухажда робините? – отбеляза с недоверие Аврелий.

– Трябва да го спасиш, *domine*! Младият Друз Сатурнин, наследник на издателя, не е облякъл още мъжката тога, а му наложиха като закрилник този скъперник Марцел Вераний... а Марцел се освобождава от всички слуги, за да пести пари. Горкият Главк ще бъде изложен на подиума на търг с табелка на врата като току-що заловен варварин! – ядоса се гъркът.

– Филида не си дава мира, цял ден плаче. И Гая, и Иберина са много привързани към Главк и се надяват да се съгласиш да го купиш. Ще работят усърдно, ще останеш доволен! – увери го Нефер.

– Да, представям си колко! – промърмори Аврелий. – Остава само този цепеняк да губи времето на слугините...

– Тогава какво, господарю?

– Нищо, Парис не би ми го простил никога – поклати глава патрицията, пазейки се с името на строгия управител,

назначен да управлява имуществото му. Икономът не пропускаше възможност да изкаже неодобрението си от безумните решения на господаря си по отношение на прислугата: една знатна личност с древно потекло би трябвало да разполага с прислуга с известни обноски, повтаряше, без да го слушат, не с банда лентяи, некадърници и крадци като тази, която се беше настанила завинаги в дома на Аврелий...

– Ние ще се погрижим как да убедим Парис – увери го Нефер обнадявана.

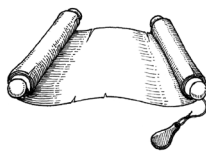
– Защо настояваш, скъпа? – прекъсна я Кастор, като сложи ръцете си на челото с известна театралност. – Ние сме само бедни роби без никакви права – каза обиден, извървяйки поглед в знак на стоическо примирение. – Всички ние, гърци, сирийци, египтяни, британци, победени и потиснати народи, оковани под триумфалните арки на квиритите⁴, огънати под тираничната власт на римските завоеватели...

– Стига с обичайната тирада, Кастор! – прекъсна го Аврелий вбесен. – Ти си по-богат от някои конници, а Нефер притежава гардероб, който малко матрони могат да си позволят!

Египетската робиня обаче беше започнала да разтрива внимателно схванатия врат на патриция. Благодарение на усещането за благоденствие, което се пренасяше все повече по цялото му тяло, първоначалният инат на Аврелий сякаш омекваше и клонеше към примирение. Кастор му напълни отново чашата с вино и го остави в сърчните ръце на слугинята, като го увери:

– Ще видиш, че Главк ще ти хареса...

⁴*Квирити* (от лат. *Quirītēs*) – древно название, обозначаващо пълноправните римски граждани. – Бел. пр.

II

Трети ден преди Идите на януари

Аврелий и Кастор се спряха на стълбите на портика, за да си поемат дъх.

– О, богове, какъв дъжд, жрецът на Юпитер дъждоносеца трябва отново да е събрал предложенията за жертвоприношения! – възкликна секретарят, а след миг почивка се затичаха отново бързо, колкото могат, така че да останат възможно по-малко под пръските дъжд. Поредната буря ги беше изненадала точно на входа на пазара за роби и само няколко крачки на открито бяха достатъчни, за да ги намокрят от главата до петите. Независимо от студения време на търга имаше голяма навалица, тъй като комендантът на легионите в района на Рейн беше пуснал в продажба голям брой германци, заловени по време на престрелка по границите точно когато от Ориента идвал нов контингент от скити, и много етиопци бяха все още непродадени, огромно наследство от миналите търгове.

Аврелий и Кастор чакаха повече от два часа глашатая да обяви търга за писарите. Междувременно бяха видели да преминават галите, македонците, илирите и множество британци. Впрочем последните след неотдавнашното завоевание на Клавдий заливаха пазара.

Патрицията се оглеждаше наоколо, умислен, питайки се какво изпитва човек, когато принадлежи на някой друг. Със сигурност би предпочел да се обрече на смърт, откол-

кото да живее при тези условия, но не всички мислеха по този решителен начин. В Рим робството не беше нито нетърпимо, нито вечно, така че дори всемогъщите министри на императора, Палант и Нарцис, се бяха родили оковани. И много от така наречените свободни граждани абдикираха с удоволствие от правата си, за да бъдат управлявани от своите авторитетни покровители, и нещата не се променяха много, ако се наричаха родители, свещеници, цезари или просто господари.

– Започва, *domine*. Идва Друз Сатурнин със своя покровител. А ето го Главк! – възкликна Кастор, забелязвайки писарят да се качва на подиума с картонче на врата.

– Но тези кои са? – попита Аврелий, учуден.

Зад писаря се качваха други роби на трибуната: един побелял старец, който едва се държеше на краката си, една дребна и добре сложена руса жена поглеждаше обещаващо възможните си купувачи, един куц мъж с два липсващи пръста на дясната ръка, един тъмен и строен роб, който поради Божие чудо, изглежда, нямаше никакви недъзи... Последно беше изблъскано насила на подиума едно рошаво момиче, толкова неподатливо на дисциплина, че успя да удари един ритник в пищялите на надзорника, преди да стигне до мястото си.

– Ето една изключително ценна част! – обявяваше в този момент глашатаят Калвизий. – Главк и Паконий – двама големи писари, пристигащи от работилниците на покойния Сатурнин, Скапола – изключително опитен озеленител, способен да съживи и най-пустата градина, Теренций – роб от класа, отговорен за трапезарията, необходим за провеждане на всеки елегантен банкет, и накрая две девойки с рядко срещан чар: Туча, бяла и с кожа мека като възглавница, а за онези, които предпочитат неузрели и пъргави тела, красивата Делия, цвете от пустинята!

– Ей, тези роби не бяха в сметките! – възрази Аврелий.
– Надявам се, че не искаш да купя всички тях, нали?

– Не виждам какво друго можем да сторим, господарю. Кой можеше да си представи, че ще комбинират Главк с цялата тази стока? Във всеки случай втори писар може да ти бъде нужен, а момичетата са сладки.

– Сладки? Русата има кръгло и пълно лице, а другата е пълен ръб и въобще не може да се каже, че е добре сложена!

– Добре, поне озеленителят...

– Представям си как ще подрязва дърветата, щом вече си е накълцал пръстите с ножиците!

– Петима отлично квалифицирани роби, не пропускайте възможността! Тръгваме от три хиляди сестерции, кой предлага повече? Три хиляди и петстотин! – крещеше междувременно Калвизий, посочвайки с пръст жеста на един потенциален купувач с червени коси, седнал на първия ред.

– Олимпийски богове, имаме конкуренция – притесни се Кастор. – Познавам го по физиономия, някой си Пупилий, и той е роб. Навярно му е поръчано от някого да закупи стоката... Бързо, *domine*, предложи повече, или този ще ни измъкне под носа Главк!

– Четири хиляди, пет хиляди!

– Седем хиляди! – извика гъркът. – Седем хиляди сестерции за сенатор Публий Аврелий Стаций!

Червеният вдигна отново ръка.

– Девет хиляди, десет хиляди! – Зарадва се невярващ продавачът. – Смело, това е уникална възможност!

– Хайде, господарю! – примоли си Кастор.

– Ти си луд, не струват и половината пари! – заключи Аврелий, поклащайки глава.

– Търгът е манипулиран, а този Пупилий със сигурност е съучастник на продавача!

– Не се оставяйте да ви ги измъкнат! – крещеше Калвизий, воден от ентузиазъм. – Вижте, естествени коси – възкликна, прокарвайки пръстите си през видимо боядисаната със *sapo* от Магонца коса на по-пълната робиня – ... и

усетете какви здрави мускули, няма капка мазнина! – започна да изтъква предимствата, пипайки ръцете на кльошавия озеленител – ... а кой не би искал да му сервира тази блага слугиня? – продължаваше, като се мъчеше да задържи на едно място тъмното момиче, което се опъваше на подиума като дива кобила.

– Да си тръгваме, всичко е измама! – реши сенаторът.

Кастор, обзет от отчаяние, реши да се намеси лично. Нямаше време да убеди господаря си с добро. А за специални случаи – специални лекове. С огромен натиск под лакътя тласна нагоре ръката на Аврелий и изкрещя с колкото му глас държи:

– Дванайсет хиляди!

– Дванайсет хиляди сестерции за благородния сенатор Публий Аврелий Стаций! – ликуваше Калвизий, докато конкурентът му се оттегляше. – Отсъдено!

– Ще ми платиш за това! – изръмжа патрицият яростно.

– Ще е нужно малко време, *domine*, преди да ни ги предадат – каза Кастор, преструвайки се, че не е чул. – Сигурен съм, че няма да съжаляваш за покупката. Момичетата нямат търпение да ти се отблагодарят!

– Погрижи се да ги държиш далеч от мен, не искам да имам нищо общо и тежко му на този самозван озеленител, ако се осмели да докосне моите растения! Ще те държа пряко отговорен за всички щети, които тези нещастници могат да забъркат в дома ми! – изкрещя Аврелий ядосан.

– Хайде, хайде, помисли за писарите. Ще ти преписват свитъците от библиотеката на Полион отсега нататък. От кой текст имаш намерение да започнеш? От есе или поема? От Пропеций, да го подариш на Помпония за рождения ѝ ден – придума го умело освободеният роб.

– Да се надяваме, че триклинарият ще може поне да нареди трапезата... – измънка Аврелий, все още раздразнен, но на път да се примири.

– Истински първенец е, *domine*; ела да пийнем нещо, да убием времето.

Час по-късно двамата се явиха да вземат стоката.

– Остана само подписът върху документите за собственост, и сделката е сключена – уточни глашатаят, бутайки напред двете жени.

– Ave, *domine* – поклони се русокоската, а другата стоеше мълчалива демонстративно. Озеленителят се усмихна мило и робът по трапезата кимна с глава в знак на поздрав.

– Къде заведе писарите? Те ме интересуват – попита Аврелий.

– Ще ги намериш в стаичката под портика. Главк се слави като луда глава, така че от предпазливост го свързах с неговия колега. Сега, ако ме извините, чакат ме траките – сбогува се Калвизий, отдалечавайки се бързо.

– Би трябвало да са тук някъде... – каза Кастор, който предвождаше господаря си в лабиринта от работилници. – А, ето ги там, в килера!

Двамата лежаха до стената, оковани заедно, и спяха дълбоко с глава, наведена над гърдите. Хайде, разбирам за стария, помисли Аврелий, но и Главк да е изморен в този час...

– Ей, събудете се, мързеливци! – възкликна Кастор с бодър глас по адрес на двамата.

Възрастният затворник подскочи, а младият остана неподвижен.

– Хайде, Главк, ставай! – каза отново гъркът и потупа приятеля си по гърба приятелски. – Света Артемида! – възкликна след миг, отскачайки назад, а тялото на писаря беше проснато на земята и малко парче дърво се търкаляше в краката му.

Аврелий видя сцената разсеян, а умът му записваше автоматично всички подробности – лъча светлина, който се процеждаше през цепнатината, трупа на измореното тяло на Главк, раната, която раздираше гърлото му, червения

отпечатък в средата на стаята, върху който се открояваше странен кичур, лицето на стария, с изражение на изумление от ужас... В този момент една светкавица оцвети със спектрална светлина мрака на местопрестъплението.

Патрицията се наведе над безжизненото тяло на Главк, докосна ръката му и взе от земята парчето дърво с форма на оцветено колело.

– Какво намерихте, господарю? – попита Кастор.

– Една фигура от *latrunculi* – отвърна Аврелий, като скри пешката между гънките на наметалото.

Сенатор Стаций и неговият доверен секретар стояха в таблинума с неутешимо изражение.

– Бил е убит точно преди да дойдем, ръката му още не беше изстинала, когато я пипнах – потвърди Аврелий.

– Може би сме срещнали убицеца, докато е бягал от местопрестъплението, но как да го разпознаем сред цялата тази тълпа? – питаше се Кастор.

В този момент на прага се яви Парис, администраторът, държейки в ръка голям чувал.

– Господарю, трябва да ти отправя една молба от името на всички роби – започна предпазливо. – Главк е бил убит. Беше роб и затова властите няма да си дадат много зор, и дори и да открият виновника, ще го осъдят да обезщети собственика му, който в момента на смъртта му все още беше Друз Сатурнин...

– Ето – продължи администраторът видимо смутен, – магистратите няма да си губят времето да търсят убицеца на някакъв си Главк при всички нерешени престъпления, които имат в ръцете си, *domine*. Ти неведнъж си показал, че си способен следовател.

– Ставаше въпрос за престъпления, извършени в моя дом, Парис, сред хора, чиито навици, мотиви и чувства познавам. Това е много различен случай – предпази се патрицията.

– Ние мислим, че ще можеш да се справиш, господарю. Затова те молим да се заемеш с разследването. Естествено ще ти платим за неудобството...

– Вие, моите слуги, да ми плащате? – учуди се сенаторът.

– Защо не, *domine*? – кимна Парис и изсипа чувала на масата. – Събрахме ги, за да те наемем. Вече събрахме шестстотин сестерции, а други четиристотин ще добавя от джоба си – обясни администраторът. – Ако искаш да дадеш и ти... – продължи после, като се обърна към секретаря, винаги противящ се да развърже кесията.

Аврелий слушаше развълнуван. Хиляда сестерции! За да съберат подобна сума, неговите слуги трябва да са дали всичките си спестявания. Кастор междувреме кипеше от гняв заради това, че беше засенчен от своя вечен съперник:

– Удвоявам събраното, *domine*! – възкликна изведнъж и веднага си прехапа езика, разкаян от необичайно голямата сума, която беше оставил да му се изплъзне.

– Добавям колекцията си от оброчни статуи! – увещаваше икономът, за да не остане по-назад.

– А моята гривна от перли – заяви Нефер.

– А депилатоарната паста, мое изобретение – намеси се Азел бръснарят.

– А рецептата ми за офеле със свинско – започна готвачът Хортензий.

Слугите го гледаха напрегнати, в очакване на отговор.

– Виждам, че не мога да се измъкна – съгласи се патрицият, без естествено да има никакво намерение да вземе отплатата. – Съгласен съм, ще се опитам, но няма да бъде лесно. Разполагаме с много малко улики.

– Само една пешка... и има куп хора, които играят на *latrunculi*! – отбеляза Кастор.

– Като хоби, обаче е по-малко разпространена от зарове или от играта на кокалчета, защото се базира само на стратегията. Неслучайно най-големият шампион на гра-

да е философът Юлий Кан. Много невероятно е все пак тази пешка да е негова – отбеляза Аврелий. – И доколкото знам, притежава чудесна шахматна дъска с шейсет инкрустирани кутийки с твърди камъни, а Главк държеше в ръка само една стара *mandra*, една дребна пешка.

– Може да се касае за съобщение, оставено нарочно – предположи Кастор.

– Една удивителна хипотеза – призна господарят. – Но в този случай какво значение би имало? Предупреждение, заплаха, отмъщение? Имайте предвид, че при *latrunculi* има фигури от различен ранг, обикновените *mandrae* и силните *bellatores*.

– Убиецът може да е бил разорен комарджия – отвърна освободеният роб.

– Но тук не става въпрос за зарове – опроверга го Аврелий. – Кой би заложил пари на игра, която няма никакъв хазартен елемент?

– Навярно някой, който изпитва жестока омраза към играчите...

– Дори не сме сигурни, че тази пешка принадлежи на убиеца; може Главк да я е намерил напълно случайно – поклати глава патрицият. – Мисля, че ще направим по-добре, ако се концентрираме върху кървавата следа, да се помъчим да разберем какво може да е оставило този странен знак.

– За какво служи, *domine*? Не е дори една пълна следа, а само една червена намазка – каза Кастор скептично.

– Разбира се, да се върнем на мотива. Когато има престъпление, първият въпрос винаги е: *cui prodest*? Кой печели от това? Така че започвайте да ми разказвате всичко, което знаете за жертвата.

– Честно, симпатично и добронамерено момче – измънкаха слугите със затруднение.

Както винаги, в присъствието на господаря паролата беше: мълчание.

– А, не, това е най-добрият начин да не се стигне до никакво заключение! – провокира ги Аврелий. – Вероятно приятелят ви е притежавал всички добродетели, но все е имал някой недостатък. Оттам трябва да тръгнем!

Робите си хвърлиха многозначителен поглед, разделени между солидарността към кастата и законното желание за справедливост.

– Значи, стига шеги! Какъв беше в действителност Главк? – повтори патрицият навъсен.

– Кучи син! – отговориха в хор слугите.

Със сенатора бяха останали само Кастор и Парис. За няколко минути срещу писаря се бяха появили достатъчно причини, за да го пратят до края на живота му в солните мини, ако ръката на убиеца не го беше елиминирала преди това.

– Да преговорим – каза Аврелий, стъписан. – Главк е измамил Хортензий, продавайки му за истински един умело фалшифициран сборник с рецепти. Било му е платено от Азел да му заведе един младеж, който после се е оказал жена. Откраднал е пари от Тимон и Полидор. Продал е на Фабел лекарство против сънливост, което почти го е убило. Изгорил косата на Нефер с лосион за много висока цена. Постоянно се подигравал с Парис и накрая искал да оскубе Кастор, мамейки го на кокалчета.

– Забравяш робините, *domine*. Главк прелъсти набързо Филида, Гая и Иберина, кълнейки се на всяка от тях във вечна вярност – добави икономът.

– Олимпийски богове, защо тогава искахте да го купя? – попита сенаторът учуден.

– Очевидно е, *domine*. Ако беше попаднал при друг господар, нямаше да има начин да го накараме да си плати – разясни спокойно Кастор.

– Значи Главк е бил изпечен мошеник и всички вие сте имали отлични мотиви за престъплението. Сега обаче

бихте пожертвали спестяванията си, за да откриете кой го е убил. Мога ли да разбере защо толкова държите на това?

– Това е принципен въпрос, *domine* – отговори Парис, свеждайки поглед. – Съгласни сме, че сигурно щяхме да го набием, но никой не трябваше да си позволява да го убие. Главк беше един от нас.

– Разбирам – каза Аврелий, който в действителност не разбираше нищо. – Да продължим тогава! Парис възложи на Нефер да спечели доверието на двете робини на покойния Сатурнин – любов, ревност, клюки, измами, интересува ме всичко, което се е случвало в семейството. Кастор, постарай се да разбереш на кого принадлежи онзи Пупилий, който ни беше конкуренция на търга, а също така ми намери имената на всички евентуални господари, при които е служил Главк.

– В миналото е бил пекар и дори е бил педагог при един търговец. Умеел да чете и пише перфектно, водел на училище децата на господаря и им помагал за домашните. Изгонили са го от къщата, след като забъркал голяма беля. Става въпрос за някаква история с жени, ако не се лъжа – разкри секретарят.

– Информирай се по-добре и ми открий и приятелите, с които Главк обикновено е играл на *latrunculi*... Хайде, какво чакаш?

– Пари, господарю. Информацията струва пари, а от твоето възнаграждение са изключени разходите – уточни Кастор.

– Тези нови слуги, *domine*... – осмели се Парис, когато секретарят вече се беше отдалечил – бяха наистина западнали и аз дадох всичко от себе си да ги направя да изглеждат прилично. Предоставих им топли и прилични дрехи и тъй като, изглежда, зимата ще бъде много студена, си позволих да поръчам пет чифта ръкавици на нашия доверен *digitabularius*. Сега обаче би трябвало да проведеш праг-

матичен разговор с тях и да им разясниш красноречиво, че съществуват много точни правила.

Аврелий изръмжа. Не очакваше много от група така лошо подбрани слуги и идеята да повтаря обичайното конско го дразнеше също толкова. Парис забеляза разочарованието на своя *dominus* и побърза да се намеси:

– Днес озеленителят обикаляше бленуващ сред вечно-зелените дървета на перистилия – каза, решен да се справи с мързела на господаря си.

– За Еркол, тежко му, ако се приближи до растенията ми! Ако иска да сади, дай му някой увехнал храст, върху който да се изявява!

– В двора отзад сигурно има от старите чемшири – подсказа прозорливият администратор. – Изсхват и дори и Скапола с неговите ножици не може да направи повече бяля. Все пак не той ме притеснява, нито дори робът, отговорен по трапезата. Теренций умее да върши задачите си превъзходно и съм убеден, че ти направи успешна сделка, като го купи: в тези времена е трудно да намериш сервитьори, вещи в професията си, способни да сервират в един елегантен дом; дори и сам струва повече от дванайсет хиляди сестерции.

– Слава богу! – въздъхна сенаторът.

– Останалите са цяло бедствие, *domine*. Паконий, старият писар, изглежда, сякаш ще умре всеки момент; Делия от своя страна се подчинява с неохота, действайки без всякакво смирение. Трябва да вземем предохранителни мерки, докато е време. По-добре е непокорните робини да се научат веднага да стоят на мястото си – посъветва икономът, който, бидейки отявлен поддръжник на социалното разделение, имаше ясна представа за правилното разположение на всеки роб в йерархията в къщата, с изключение очевидно на Кастор, противник на всякакво поставяне в рамка.

– Нищо не си ми казал за русокоската.

Парис се изчерви.

– Има особен начин на любезничене, *domine*. Не че няма уважение... – измънка, усуквайки гънките на туниката си. – Прекалено любезна е, ако ме разбираш какво искам да кажа.

– Вероятно ѝ харесваш! – засмя се Аврелий, който познаваше добре непоправимата свенливост на управителя.

– Вниманието ѝ ме притеснява, господарю. Трябва да ѝ кажеш...

– А, не, Парис! Не мисля, че сред задачите на един *patrifamilias* влиза и да защитава достойнството на икономаси – заключи господарят. – А що се отнася до Делия, ти си шеф на слугите и трябва да ме избавиш от подобни проблеми – заповяда патрицият, който винаги бързаше да прехвърли на управителя най-сложните проблеми, още повече че да поддържа дисциплината, не беше силната му страна.

– Както искаш, *domine*. И все пак е твоя подчинена...

Думите на Парис бяха пресечени от крясъци, идващи от коридора, колкото неочаквани, толкова и възбудени. Когато се показа на перистилия, Публий Аврелий видя две робини да се нахвърлят върху Делия.

– Започвай веднага, има работа за теб – каза, влизайки стремглаво, преди да бъде въвлечен в спор.